

Podsumowanie kampanii „Dostęp do informacji o środowisku prawem obywatela”

MASZ PRAWO WIEDZIEĆ

Jacek Zyśk

Centrum Informacji o Środowisku (CIOŚ) zorganizowało konferencję podsumowującą ogólnopolską kampanię informacyjną „Dostęp do informacji o środowisku prawem obywatela”. Kampania pod patronatem Ministra Środowiska i finansowana ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej była prowadzona od września do listopada 2011 r., a jej celem było zapewnienie realizacji zadań Ministra Środowiska wynikających z polityki ekologicznej państwa, w zakresie udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie oraz udziału społeczeństwa w ochronie środowiska.

O zadaniach Centrum Informacji o Środowisku, a jednym z nich jest właśnie udostępnianie informacji o środowisku całemu społeczeństwu, w tym administracji rządowej, samorządom, przedsiębiorcom, organizacjom pozarządowym mówił **Cezary Starczewski**, były dyrektor CIOŚ. Przypomniwał, że Centrum, którym kierował przez 10 lat

(w maju br. CIOŚ obchodziło jubileusz 10-lecia działalności) prowadziło wiele kampanii informacyjnych o najbardziej istotnych problemach środowiska (ostatnio o GMO, EMAS, dostępie do informacji). CIOŚ otrzymało w tym roku certyfikat EMAS wpisując się tym samym na listę niewielu przedsiębiorstw i organizacji, które mogą

się poszczycić tym niezwykle prestiżowym certyfikatem zarządzania środowiskowego. Niedawno **Andrzej Jagusiewicz**, główny inspektor ochrony środowiska powiedział, że gdyby większość przedsiębiorstw, dużych i małych posiadała EMAS, to inspektorzy ochrony środowiska mieliby o połowę mniej pracy.

Ogólnopolska kampania informacyjna **Dostęp do informacji o środowisku - prawem obywatela**

Narzędziem, za pomocą którego Centrum realizuje swoje zadania, jest Ekoportal, nazywany przez jego użytkowników internetowym oknem polskiej ekologii.

Cezary Starczewski podsumował kampanię „Dostęp do informacji o środowisku prawem obywatela”.

– *Odbyło się 16 szkoleń, we wszystkich województwach. W szkoleniach tych wzięli udział przedstawiciele administracji publicznej (ok. 230 jednostek). Szkolenia były warsztatami, podczas których nasi eksperci (prof. Marek Górski, dr Magdalena Bar, dr Anna Haładaj i kilku innych) odpowiadali na wiele pytań i wątpliwości dotyczących dostępu do informacji. Najczęściej zadawane pytania dotyczyły ochrony danych osobowych, możliwości odmówienia udzielenia informacji o środowisku, a także konieczności kopiowania i skanowania danych będących załącznikami do udzielanej informacji oraz opłat za udzielanie informacji.*

Cele kampanii zostały osiągnięte. 93% ankietowanych uczestników szkoleń oceniło je jako wartościowe, zarówno ich tematyka, jak i zakres spełniły oczekiwania. Powstały też praktyczne, internetowe przewodniki dla przedsiębiorców oraz dla społeczeństwa informujące o obowiązkach w obszarze ochrony środowiska. Przewodniki te są dostępne na stronach Centrum pod adresem: www.ekoport.gov.pl.

„Przewodnik dla społeczeństwa” w zrozumiałej formie przedstawia prawa i obowiązki osób fizycznych w zakresie ochrony środowiska ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji, które wymagają kontaktu z urzędami. W zakładce „Co zrobić gdy...” znajdują się praktyczne wskazówki wraz z przykładowymi wzorami wniosków, jak postąpić w sytuacji gdy np. mamy kłopoty z sąsiadem korzystającym ze środowiska w sposób niezgodny, naszym zdaniem, z obowiązującymi przepisami, czy też gdy chcemy zbudować dom na działce znajdującej się na obszarach Natura 2000.

„Przewodnik dla przedsiębiorców” omawia obowiązki przedsiębiorców w zakresie korzystania ze środowiska – to zwięzyły, praktyczny przewod-

nik pozwalający zainteresowanemu przedsiębiorcy na określenie zakresu ciężących na nim obowiązków formalnoprawnych w zależności od rodzaju prowadzonej działalności, umożliwiający zapoznanie się z istotą i procedurą danego zagadnienia. Zakres przewodnika obejmuje zagadnienia: oceny oddziaływania na środowisko oraz przeglądów ekologicznych; uzyskiwania stosownych zezwoleń i pozwoleń z zakresu ochrony środowiska, gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami; odpowiedzialności za szkody w środowisku; przeciwdziałania występowaniu awarii przemysłowych; postępowania z substancjami niebezpiecznymi; systemów zarządzania środowiskowego; odnawialnych źródeł energii; handlu emisjami; opłat za korzystanie ze środowiska; sprawozdawczości w ochronie środowiska – powiedział Cezary Starczewski.

Główne zasady udostępniania informacji o środowisku określa ustawa o dostępie do informacji o środowisku (DloŚ), a podstawą do udostępniania innych informacji mogą być inne przepisy, zwłaszcza o udostępnianiu informacji publicznych (art. 61 Konstytucji RP oraz ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej). Przepisy dotyczące udostępniania informacji o środowisku mają w stosunku do przepisów ustawy o dostępie do informacji publicznej charakter aktu szczególnego. Oznacza to, że w odniesieniu do informacji o środowisku, która jednocześnie ma charakter informacji publicznej, w pierwszym rzędzie należy stosować przepisy ustawy DloŚ, a w kwestiach tą ustawą nieregulowanych zakłada stosowanie odpowiednich przepisów ustawy o dostępie do informacji publicznej (np. przepisy odnoszące się do kwestii konsekwencji nieudostępnienia informacji publicznej).

prof. zw. dr hab. Marek Górski

(Fragment broszury wydanej na potrzeby kampanii informacyjnej „Dostęp do informacji o środowisku prawem obywatela”).

Kończąc swoją prezentację dyrektor Starczewski pożegnał się ze wszystkimi współpracownikami. Wyraził nadzieję, że Centrum, którym kierował przez ostatnie lata będzie się nadal dynamicznie rozwijało, a Ekoportal, który jest już uznaną marką nadal będzie zwiększał liczbę osób korzystających z zawartych tam informacji.

Swoją drogą odwołanie dyrektora Starczewskiego przez ministra Kraśzewskiego, dosłownie na kilka godzin przed powołaniem nowego ministra środowiska, było dużym zaskoczeniem nie tylko dla dziennikarzy.

Urszula Pstrągowska z Centrum Informacji o Środowisku przedstawiła Ekoportal jako miejsce w sieci, które

ułatwia dotarcie do kluczowych informacji znajdujących się na serwerach jednostek resortu środowiska.

– *Naszym celem jest przedstawianie najistotniejszych, wiarygodnych informacji o środowisku i jego ochronie w sposób czytelny i umożliwiający szybkie dotarcie do poszukiwanych treści. Udostępniamy informacje bieżące z jednostek resortu o aktualnych, ważnych tematach oraz umożliwiamy łatwy dostęp do dowolnej ustawy i rozporządzenia z obszaru środowiska, jak również do wyjaśnień w tym zakresie Ministerstwa Środowiska i Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Ułatwiamy dostęp do aktualnych raportów dotyczących stanu środowiska w Polsce. Promujemy turystykę ekologiczną przedstawiając informacje o miejscach najbardziej wartościowych przyrodniczo, które warto odwiedzić, takich jak parki narodowe i krajobrazowe oraz o*

wydarzeniach ekologicznych (kalendariusz) jakie mają tam miejsce. Dostarczamy publikacje przygotowane na zlecenie Centrum oraz zaczerpnięte z czasopism ekologicznych. Dotyczą one różnych zagadnień związanych z przyrodą, wpływem działalności człowieka na środowisko naturalne i jego ochroną – mówiła Urszula Pstrągowska.

Dr Magdalena Bar, ekspert prawa środowiskowego przedstawiła referat na temat prawa dostępu do informacji o środowisku w świetle wymagań prawnych krajowych i międzynarodowych. Skupiła się przede wszystkim na zakresie i formach udostępniania informacji dzieląc je na bierne (na wniosek)

➔ i aktywne (obowiązek gromadzenia i aktualizowania informacji – obowiązek aktywnego rozpowszechniania informacji). Formą mieszaną jest dostęp przez internet.

Uściśliła też pojęcie (bardzo szerokie) informacji o środowisku. Informacja taka może zawierać stan elementów środowiska, emisje, zanieczyszczenia, działania i środki, w tym administracyjne wpływające na środowisko lub służące jego ochronie, raporty na temat realizacji przepisów środowiskowych (zarówno prawa UE, jak i prawa polskiego), analizy kosztów i korzyści i inne analizy gospodarcze, stan ludzkiego zdrowia i bezpieczeństwa oraz stan obiektów kultury i budowlanych – w zakresie w jakim mogą na nie oddziaływać stan elementów środowiska lub emisje i zanieczyszczenia

Magdalena Bar wyjaśniała też kto ma prawo do informacji (o środowisku i publicznej). Prawo takie ma w zasadzie każdy zarówno osoba fizyczna lub osoba prawna, a także jednostka organizacyjna lub organizacja, organ lub instytucja. Prawo to przysługuje wnioskodawcy niezależnie od wieku, obywatelstwa czy miejsca zamieszkania lub siedziby. Nieważne jest też, czy wnioskodawca ma jakikolwiek interes prawny lub faktyczny związany ze sprawą, której postępowanie dotyczy.

Do udostępniania informacji o środowisku zobowiązane są wszystkie organy administracji, tj. ministrowie, centralne organy administracji rządowej, wojewodowie, działające w ich lub we własnym imieniu inne terenowe organy administracji rządowej, organy jednostek samorządu terytorialnego, a także inne podmioty, gdy są powołane z mocy prawa lub na podstawie porozumień do wykonywania zadań publicznych dotyczących środowiska i jego ochrony.

Zgodnie z unijną dyrektywą transponowaną do polskiego prawa, do udostępniania informacji o środowisku zobowiązane są także ciała doradcze organów władzy publicznej, np. regionalne komitety sterujące uczestniczące w przyznawaniu funduszy strukturalnych. Dyrektywa nie wyłącza też sądów ani prezydenta.

Ważna, co podkreślał również dyrektor Starczewski omawiając kam-

panię, jest możliwość odmowy udzielenia informacji o środowisku. Może to nastąpić wówczas gdy informacje są niejawnie lub gdy dotyczą:

- tajemnicy statystycznej,
- spraw objętych toczącym się postępowaniem sądowym, dyscyplinarnym lub karnym, jeżeli ujawnienie informacji mogłoby zakłócić przebieg postępowania,
- spraw będących przedmiotem praw autorskich oraz patentowych, jeżeli udostępnienie mogłoby naruszyć te prawa,
- danych osobowych.

Za informacje niejawnie ustawa o dostępie do informacji o środowisku uznaje:

- dokumenty lub dane dostarczone przez osoby trzecie, jeżeli osoby te, nie mając obowiązku ich dostarczenia i nie mogąc być takim obowiązkiem obciążone, dostarczyły je dobrowolnie i złożyły zastrzeżenie o ich nieudostępnianiu,
- dokumenty lub dane, których udostępnienie mogłoby spowodować zagrożenie dla środowiska lub bezpieczeństwa ekologicznego kraju,
- informacje o wartości handlowej, w tym dane technologiczne, dostarczone przez osoby trzecie i objęte tajemnicą przedsiębiorstwa, jeżeli udostępnienie tych informacji mogłoby pogorszyć konkurencyjną pozycję tych osób i złożyły one uzasadniony wniosek o wyłączenie tych informacji z udostępniania,
- informacje dotyczące przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, realizowanych na terenach zamkniętych, co do których nie prowadzi się postępowania z udziałem społeczeństwa,
- informacje dotyczące obronności i bezpieczeństwa państwa,
- informacje dotyczące bezpieczeństwa publicznego.

Ewa Sieniarska ze Społecznego Instytutu Ekologicznego mówiła o problemach związanych z dostępem do informacji.

– *Podstawą sprawnego funkcjonowania ekologicznej organizacji pozarządowej takiej jak Społeczny Instytut Ekologiczny jest rzetelna, wiarygodna informacja o środowisku. Istnieje kilka portali informacyjnych dotyczących ochrony środowiska, na ich tle Ekoportal wyróżnia się obszerną bazą danych, wszechstronnością, przejrzystym i łatwo dostępnym układem. Organizacje pozarządowe chwalą sobie szybki, bezproblemowy dostęp do różnych aktów prawnych, baz danych znajdujących się na portalu, także materiałów merytorycznych na różne tematy związane z ochroną środowiska. Korzystają z raportów i różnych innych opracowań. Niektóre organizacje korzystają z danych przestrzennych (aplikacja EkoMapa), gdzie znajdują się parki narodowe, parki krajobrazowe i obszary Natura 2000. Z wieloletniej praktyki Społecznego Instytutu Ekologicznego wynika jednak, że wśród lokalnych ekologicznych organizacji pozarządowych wiedza na temat Ekoportalu jest niewielka, a jeszcze mniejsza wśród mieszkańców terenów wiejskich. Do naszego instytutu przychodzi miesięcznie kilka listów lub maili z prośbą o pomoc w interwencji, w wielu przypadkach procedura interwencyjna wydaje się prosta, ale osoby piszące do nas (zarówno NGO, jak i osoby prywatne) nie mają nawet podstawowego pojęcia o tym jakie kroki należy podjąć. A wiedza ta jest dostępna w Centrum Informacji o Środowisku – mówiła Ewa Sieniarska.*

●
Społeczeństwo obywatelskie, a z takim mamy coraz częściej do czynienia, również w Polsce, ma coraz większe oczekiwania, jeśli chodzi o dostęp do informacji o środowisku i jego ochronie. Rośnie świadomość obywateli o przysługujących im prawach, w tym o możliwości dostępu do dokumentów i opracowań z dziedziny ochrony środowiska. Dlatego też takie kampanie, jak prowadzona ostatnio przez Centrum Informacji o Środowisku mają głęboki sens, a ich znaczenia nie można nie doceniać.

Jacek Żyśk